

Omaishoidon tuen ohjeistus

Perusturvalautakunta §

1. Yleistä

Laki omaishoidon tuesta (937/2005) tuli voimaan 1.1.2006. Omaishoidon tuki on lakisääteinen sosiaalipalvelu. Lain tarkoituksena on edistää hoidettavan edun mukaista omaishoidon toteuttamista turvaamalla riittävät sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut sekä hoidon jatkuvuus.

Omaishoidolla tarkoitetaan vanhuksen, vammaisen tai sairaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä kotioloissa omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön avulla. Läheisellä henkilöllä tarkoitetaan esim. hoidettavan aviopuolisoa tai läheistä ystävää, vierashoitaja ei voi toimia omaishoitajana.

Omaishoidon tuella tarkoitetaan kokonaisuutta, joka muodostuu hoidettavalle annettavista palveluista sekä omaishoitajalle annettavasta hoitopalkkiosta, vapaasta sekä omaishoitoa tukevista palveluista. Palveluiden runsas käyttö vaikuttaa hoitopalkkion määrään.

Omaishoidon tuesta on aina laadittava yhdessä hoidettavan ja omaishoitajan kanssa hoito- ja palvelusuunnitelma, joka liitetään omaishoitotosopimukseen. Suunnitelman avulla varmistetaan omaishoidon toteuttaminen siten, että omaishoito yhdessä muiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kanssa turvaa hoidettavan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden kannalta riittävät palvelut.

Omaishoidon tukihakemukset toimitetaan ikäihmisten palveluiden työntekijälle:

- hoidettavat alle 65-vuotta vanhuspalvelujohtaja
- hoidettavat yli 65-vuotta kotisairaanhoidaja
- kehitysvammaiset sosiaaliohjaaja

Erillistä haku-aikaa ei ole. Omaishoidontuen päätöksen valmisteluun osallistuu Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöryhmä (SAS) ja tarvittaessa hakemuksen käsittelyyn pyydetään asiantuntijalausunto. Omaishoidon tuen päätöksen tekee yhteistyöryhmän esityksen pohjalta vanhuspalvelujohtaja ja hänen estyneenä ollessa perusturvajohtaja.

2. Omaishoidon tuen myöntämisedellytykset (3 §)

Kunta voi myöntää omaishoidon tukea, jos

1. Henkilö alentuneen toimintakyvyn, sairauden, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn vuoksi tarvitsee kotioloissa hoitoa tai muuta huolenpitoa.
2. Hoidettavan omainen tai muu hoidettavalle läheinen henkilö on valmis vastaamaan hoidosta ja huolenpidosta tarpeellisten palveluiden avulla.
3. Omaishoitajan terveys ja toimintakyky vastaavat omaishoidon asettamia vaatimuksia.
4. Omaishoito yhdessä muiden tarvittavien palvelujen kanssa on hoidettavan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden kannalta riittävää.
5. Hoidettavan koti on terveydellisistä ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle sopiva.
6. Tuen myöntämisen arvioidaan olevan hoidettavan edun mukaista.

3. Myöntämishjeet

Omaishoidon tuki myönnetään pääsääntöisesti toistaiseksi. Sopimus voidaan tehdä määräaikaisena mm. jos

- o hoidon jatkuminen ei hoitajasta tai hoidettavasta johtuvasta syystä ole tietyn määräajan jälkeen mahdollista tai
- o hoidon tarve ei ole etukäteen tarkasti määriteltävissä tai
- o hoito korvataan tietyn määräajan jälkeen toisella palvelulla.

Omaishoidontuki myönnetään hakemuksen jättämisestä seuraavan kuukauden alusta tai mikäli hakemus on ollut määrärahojen loppumisesta johtuen jonossa, määrärahojen vapautumista seuraavan kuukauden alusta. Mikäli määrärahat ovat loppuneet, hakijat asetetaan jonoon hoitoisuuden perusteella. Omaishoidon tukimäärärahojen vapautuessa ensisijalla ovat eniten hoitoa ja huolenpitoa vaativat henkilöt.

Omaishoidon tuki myönnetään alle 18-vuotiaan lapsen hoitoon yllä mainittuja kriteereitä soveltuvin osin käyttäen. Pitkäaikaissairaiden ja vammaisten lasten kohdalla lasten hoidon sitovuutta ja vaativuutta verrataan myös samanikäisen terveen lapsen vaatiman hoidon vaativuuteen ja sitovuuteen.

Omaishoidon tukea ei myönnetä palvelutalossa tai hoivakodissa asuvan henkilön hoitoon. Omaishoidon tuen tavoitteena on tukea hoidettavan kotona asumista.

Arvioitaessa hoitajan soveltuvuutta hoitotehtävään huomioidaan hoitajan sosiaaliset ja terveydelliset syyt. Mikäli hoitaja saa KELA:n hoito- tai vammaistukea, arvioidaan sen vaikutusta soveltuvuuteen erikseen.

Hoitopalkkion taso määräytyy hoidon sitovuuden ja vaativuuden mukaan. Myönteiseen päätökseen vaikuttaa hoidettavan toimintakyky, hoidon sitovuus ja hoidettavan olosuhteet. Omaishoidon tuki on harkinnanvarainen ja määrärahoihin sidottu tuki, johon perusturvalautakunta osoittaa vuosittain määrärahan.

Omaishoidontuen myöntämisen perusteena käytetään pääasiassa RAVA-toimintakykymittaria, jonka tukena käytetään MMSE muistitestiä, GDS-15 psyykkisen puolen mittaria, ADL ja IADL- mittareilla arvioidaan päivittäisiä toimintoja, kehitysvammaisten toimintakykyä arvioitaessa käytetään TOIMI-menetelmää, sekä lisäksi yksilökohtaista kokonaisarviointia hoitojärjestelyjen vaativuuden mukaan.

Kaikissa tapauksissa hoitajat ovat velvollisia ilmoittamaan hoidettavan kunnossa tapahtuneet muutokset, toimintakyvyn paranemisen tai heikentymisen. Mikäli toimintakyky on olennaisesti muuttunut, tuen tarve arvioidaan uudelleen ilman erillistä (kirjallista) hakemusta.

4. Omaishoitoa tukevat ja omaishoitajalle annettavat palvelut

Sopimusomaishoitajille järjestetään hyvinvointi- ja terveystarkastus sekä valmennusta (1.1.2018 alkaen) ja koulutusta, joista tehdään kirjaus hoito- ja palvelusuunnitelmaan.

Omaishoitoa tukevana palveluina järjestetään tarvittaessa

- tilapäistä tai säännöllistä kuukausimaksuun perustuvaa kotihoitoa ja kotisairaanhoidoa ja/tai tukipalveluja,
- lyhytaikaishoitoa omaishoitajan lakisääteisen vapaan ajaksi Rantakodilla, Marjaniemessä ja Ranuan terveyskeskuksen vuodeosastolla,
- vuorotteluhoitoa tai osavuorokautista hoitoa.

Palveluista sovitaan tarkemmin hoito- ja palvelusuunnitelmassa.

Omaishoitajat ja sijaishoitajat on vakuutettu laki omaishoidon tuesta 10§:n mukaisesti.

Omaishoidon tuki on veronalaista tuloa.

5. Omaishoitajan oikeus vapaaseen

Omaishoitolain 4 §:n mukaan omaishoitajalla on oikeus pitää vapaata vähintään kaksi vuorokautta kalenterikuukautta kohti. Omaishoitajalla on oikeus pitää vapaata vähintään kolme vuorokautta kalenterikuukautta kohti, jos hän on yhtäjaksoisesti tai vähäisin (=enintään 8 tuntia/pvä) keskeytyksin sidottu hoitoon ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin. Hoitaja voi käyttää vapaansa jälkikäteen kuukausittain tai säästää ja pitää vapaat esim. viikon jaksoissa, kuitenkin sen kalenterivuoden aikana kun oikeus vapaaseen on syntynyt. Kunta voi järjestää omaishoitajalle enemmän vapaapäiviä sekä alle vuorokauden pituisia virkistysvapaita. Arviointi perustuu pääosin omaishoitajan vapaiden tarpeeseen.

Omaishoitaja voi pitää tarkoitetun vapaansa useampana alle vuorokauden pituisena jaksone. Mikäli vapaa pidetään useampana alle vuorokauden pituisena jaksone, sijaishoitajan laskuttaessa palkkiotaan, jakson pituus on oltava yhteensä vähintään vuorokausi. Kunta maksaa korvauksen sijaishoitajalle vain vuorokauden kertymissä. Sijaishoitajan tehtävänä on seurata tehtyjen tuntien kertymää.

Kunnan on huolehdittava hoidettavan hoidon tarkoituksenmukaisesta järjestämisestä hoitajan vapaan aikana. Omaishoitajan vapaan aikainen hoito tulee lähtökohtaisesti järjestää avohuollon palveluna.

Vapaasta ja sen järjestämisestä sovitaan omaishoidontukea koskevassa sopimuksessa. Vapaa järjestetään säännöllisesti ottaen huomioon hoitajan toivomukset ja kunnan mahdollisuudet järjestää vapaata. Hoidettavalla tai omaishoitajalla ei ole ehdotonta oikeutta valita vapaan aikaista hoitomuotoa. Lakisääteisen vapaan pitäminen ei vähennä hoitopalkkion määrää.

Hoitajalle tarkoitetut vapaapäivät turvataan järjestämällä hoito joko

- Rantakodilla, Marjaniemessä tai
- Ranuan terveystakeskuksen vuodeosastolla tai
- kehitysvammaisten asumisyksikkö Marjukassa tai
- sijaishoitona hoidettavan kotona, hoitajan kotona tai perhehoidossa.

Hoitopaikka kirjataan toimeksiantosopimukseen.

Kunta voi järjestää omaishoitajan vapaan tai muun tilapäisen poissaolon ajaksi tarvittavan sijaishoidon tekemällä 3 §:n 3 kohdassa säädetyt edellytykset täyttävän henkilön kanssa toimeksiantosopimuksen, jolla tämä sitoutuu huolehtimaan sijaishoidosta.

Kunta voi tarvittaessa järjestää sosiaalihuoltolain 27 b §:n mukaisesti tuen tarpeessa olevan henkilön päivittäin sitovaa hoitoa ja huolenpitoa antavalle omaiselle tai läheiselle vapaapäiviä sekä alle vuorokauden pituisia virkistysvapaita myös ilman omaishoitosopimusta (kriteerit täytyvät, mutta sopimusta ei ole tehty).

Laki ei velvoita kuntaa järjestämään sijaishoitoa tietyllä tavalla. Toimeksiantosopimus tehdään jokaisesta omaishoidettavasta erikseen. Omaishoitajan sijaiselle maksetaan hoitopalkkiota €/vrk. Jos hoito tapahtuu sijaishoitajan kotona (tilapäisenä perhehoitona) maksetaan kulukorvausta €/vrk. Ranuan perusturvalautakunta määrittelee vuosittain erikseen euromääräiset korvaukset.

Jos hoidettava on vuorohoidossa yli 7 vuorokautta kuukaudessa, hoitajalla ei ole oikeutta lakisääteiseen vapaaseen. Äkillinen hoidettavasta tai hoitajasta johtuva yhden kuukauden aikana tapahtuva yli 7 vuorokauden ylitys ei keskeytä oikeutta lakisääteisiin vapaapäiviin. Jos omaishoito keskeytyy äkillisesti pidemmäksi aikaa kuin 15 vuorokaudeksi kuukaudessa, omaishoitajalla ei ole oikeutta lakisääteisiin vapaapäiviin ko. kuukauden ajalta.

6. Hoidettavalta perittävät maksut hoitajan loman aikana

Omaishoitoa tukevista ja hoidettavalle järjestettävistä palveluista peritään asiakasmaksulain mukaiset ja perusturvalautakunnan vahvistamat asiakasmaksut. Omaishoitajan lakisääteisen vapaan ajaksi (3 vrk/kk, enintään 36 vrk/vuodessa) hoidettavalle järjestetyistä palveluista, jotka korvaavat omaishoitajan antamaa hoitoa ja huolenpitoa, voi hoidettavan maksettavaksi tulla enintään €/vrk. Lakisääteisten päivien ylimenevältä ajalta peritään lyhytaikaishoitomaksu €/hoitopäivä. Jos asiakkaan maksukatto on täynnä, lyhytaikaishoitomaksu on €/hoitopäivä. Kunta laskuttaa asiakasta vähintään vuorokauden pituisista kertyneistä jaksoista. Ranuan perusturvalautakunta määrittelee vuosittain erikseen euromääräiset korvaukset.

7. Hoitopalkkion maksaminen omaishoidon keskeytymisen ajalta

Lyhyiden vapaiden (7 vrk tai alle) pitäminen ei keskeytä palkkion maksamista. Jos omaishoito keskeytyy äkillisesti hoidettavan terveydentilasta johtuvasta syystä, keskeytyy hoitopalkkion maksaminen kuukauden kuluttua. Mikäli hoito keskeytyy omaishoitajasta johtuvasta syystä, hoitopalkkio maksetaan kyseisen kuukauden loppuun. Samoin toimitaan, mikäli hoito keskeytyy hoidettavasta johtuvasta muusta kuin terveydellisestä syystä. Mikäli hoito jatkuu keskeytymisen jälkeen, maksetaan omaishoidontuki vajaalta kuukaudelta toteutuneiden hoitopäivien mukaan.

Kunta voi irtisanoa omaishoitosopimuksen päättymään aikaisintaan irtisanomista seuraavan kahden (2) kuukauden ja omaishoitaja irtisanomista seuraavan yhden (1) kuukauden kuluttua. Irtisanomisesta huolimatta sopimus päättyy sen

kuukauden lopussa, jonka aikana hoito hoidettavan terveydentilan muutoksista johtuen käy tarpeettomaksi.

Omaishoitaja ei ole työsopimuslain tarkoittamassa työsuhteessa kuntaan, hoidettavaan tai hoidettavan huoltajaan. Omaishoitajan eläketurvasta säädetään kunnallisessa eläkelaiissa. Omaishoitosopimus ja hoito- ja palvelusuunnitelma (7, 8 §)

8. Omaishoitosopimus ja asiakkaan hoito- ja palvelusuunnitelma

Omaishoidon tuesta laaditaan kunnan ja omaishoitajan välille sopimus, jonka liitteenä on oltava hoito- ja palvelusuunnitelma.

Omaishoidonsopimus sisältää tiedot

- o hoitopalkkion määrästä ja maksutavasta,
- o hoitajan oikeudesta lakisääteiseen vapaaseen kalenteri kuukautta kohden
- o määräaikaisen sopimuksen kestosta,
- o hoitopalkkion maksamisesta hoidon keskeytyessä hoitajasta johtuvasta syystä sekä hoidettavan terveydentilasta tai muusta johtuvasta syystä.

Hoito- ja palvelusuunnitelmaan kirjataan

- o omaishoitajan antaman hoidon määrä ja sisältö,
- o muiden hoidettavalle tarpeellisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen määrä ja sisältö,
- o omaishoitajaa ja hoitotehtävää tukevien sosiaalihuollon palvelujen määrä ja sisältö,
- o miten hoidettavan hoito järjestetään hoitajan vapaan, terveydenhoitoon liittyvien käyntien tai muun poissaolon aikana,
- o sopimusomaishoitajille järjestettävät hyvinvointi- ja terveystarkastukset sekä valmennus (1.1.2018 alkaen) ja koulutus,
- o asiakkaan ja omaishoitajan yhdyshenkilö ja hänen yhteystietonsa.

9. Omaishoidon tuen maksuluokat

Ranuan perusturvalautakunta määrittelee vuosittain omaishoidontuen maksuluokkien euromääräiset korvaukset. Alla määritellään maksuluokkiin oikeuttavan ehdot.

Maksuluokka I

€/kk

Valvottu hoito

Rava-indeksi 2.00-2.49

Asiakas tarvitsee paljon hoitoa ja huolenpitoa henkilökohtaisissa päivittäisissä toiminnoissa. Hoidettavan toimintakyky vastaa lähes tehostetun palveluasumisen tarpeessa olevan toimintakykyä. Hoitotyö sitoo hoitajan kokopäiväisesti.

Lapsilla hoidon ja huolenpidon tarvetta verrataan samanikäisten terveiden lasten tarvitsemaan hoitoon ja huolenpitoon.

Hoitopalkkio voidaan maksaa alennettuna hoitajan pyynnöstä.

Mahdollisuus käyttää säännöllistä vuorohoitoa seitsemän (7) vuorokautta kalenterikuukaudessa ja kunnallisia hoito- ja avopalveluja.

Maksuluokka II

€/kk

Tehostettu hoito

Rava-indeksi 2.50-2.99

Asiakas tarvitsee runsaasti hoitoa ja huolenpitoa. Hoidettavuus on samaa tasoa kuin tehostetun palveluasumisen piirissä olevilla asiakkailla. Hoitotyö sitoo hoitajan kokopäiväisesti.

Lapsilla hoidon ja huolenpidon tarvetta verrataan samanikäisten terveiden lasten tarvitsemaan hoitoon ja huolenpitoon.

Hoitopalkkio voidaan maksaa alennettuna hoitajan pyynnöstä.

Mahdollisuus käyttää säännöllistä vuorohoitoa seitsemän (7) vuorokautta kalenterikuukaudessa ja kunnallisia hoito- ja avopalveluja.

Mikäli omaishoitaja hoitaa hoitotyön sitovuudeltaan II maksuluokkaan kuuluvaa hoidettavaa ja saa säännöllistä vuorohoitoa yli 7 vuorokautta kuukaudessa tai runsaasti kunnallisia hoito- ja avopalveluja maksetaan tuki I maksuluokan mukaan.

Maksuluokka III

€/kk

Täysin autettava

Rava-indeksi 3.00-3.49

Hoidettava tarvitsee jatkuvaa hoivaa ja huolenpitoa. Hoidettavuus lähes samaa tasoa kuin pitkäaikaisessa laitoshoidossa olevalla asiakkaalla.

Hoitopalkkio voidaan maksaa alennettuna hoitajan pyynnöstä.

Mahdollisuus käyttää säännöllistä vuorohoitoa seitsemän (7) vuorokautta kalenterikuukaudessa ja kunnallisia hoito- ja avopalveluja.

Mikäli omaishoitaja hoitaa hoitotyön sitovuudeltaan III maksuluokkaan kuuluvaa hoidettavaa ja saa säännöllistä vuorohoitoa yli 7 vuorokautta kuukaudessa tai runsaasti kunnallisia hoito- ja avopalveluja maksetaan tuki II maksuluokan mukaan.

Korotettu hoitopalkkio **€/kk**

Hoitopalkkio edellyttää laitoshoitotasaisen hoidon ja huolenpidon määrän ja sitovuuden ohella hoitajan siirtymistä tilapäisesti työelämästä palkattomalle vapaalle tai opintojen tilapäistä keskeyttämistä. Hoitajalla ei saa olla tältä ajalta oikeutta sairausvakuutuslain (1224/2004)10 luvun mukaiseen erityishoitorahaan tai oikeutta vuorotteluvapaalain (1305/2002) 13 § mukaiseen vuorottelukorvaukseen.

Palkkioluokkaa käytetään myös hoidollisesti raskaissa siirtymävaiheissa esim. saattohoito tai laitoksesta kotiutus), jolloin sen kesto määräytyy tapauskohtaisesti.